

KYHL:N JUHLAPUHE 4.10.2006, HARVIALAN KARTANO

Hyvä juhlakansa, hyvät ympäristönsuojelun työntekijät siis raivaajat, raatajat, bästa miljövårdare.

Tasan 20 vuotta sitten laki kuntien ympäristöhallinnosta astui voimaan. Laki oli ja on edelleen ainutlaatuinen maailmassa, Ruotsin lisäksi vastaavia lakeja paikallishallinnon ympäristönsuojelutehtävistä ei tavata. Puhutaan kyllä kovasti maailmalla läheisyysperiaatteesta, mutta tässä on laki joka on juuri sitä.

KYHL:n 10- vuotis juhliin vuonna 1996 meidän yhdistys teki pienen kirjan ”Muutosvastarinta murtuu – Eläköön kuntien ympäristönsuojelutyö !”. Minulla oli mahdollisuus osallistua kirjoittamiseen ja kirjoitin aiheesta ”KYHL 20 vuotta”, eli yritin ennustaa mitä tulisi tapahtumaan seuraavien 10 vuoden aikana Suomen ympäristönsuojelutyössä.

Seuraavassa muutamia otteita minkäläinen vuosi 2006 olisi, ensin pieleen menneet ennusteet, väitin esim.:

- että valtionvarainministeriö olisi ottanut käyttöön ekotilinpitojärjestelmän,
- että alueellisten ympäristökeskusten määrä olisi vähennetty 8:aan ja kankeista virastoista olisi muotoutunut joustavia palvelukeskuksia,
- että lupapäätöstyöskentely olisi hyvin pitkälle standardoitu ja firmat raportoivat suoraan valvontayksikölle,
- että pienet syrjäiset kunnat olisivat voineet tehdä sopimuksia alueellisten ympäristökeskusten kanssa lakisääteisten tehtävien hoidosta,
- että vilkas keskustelu Pohjanmaan jokien ennallistamisesta olisi alkanut

Jaaha, tästä huomaamme että ennustaminen on vaikeaa ja että olen ikuinen optimisti, täytyy jatkossa pitää mielessä.

Nyt sitten niihin ennusteisiin joissa onnistuin hieman paremmin, väitin mm.:

- että laki kuntien ympäristönsuojeluhallinnosta olisi edelleen voimassa, vaikkakin muutettuna,
- että ympäristönsuojelusta oli tullut korostuneen kansainvälinen ja teknologian vienti vetää,
- että maatalous oli jatkanut vanhalla tyyllillään ja ihmettelee, miksi kukaan ei jaksa kuunnella,
- että kunnissa ympäristöhallinnon erilaiset mallit ovat vain lisääntyneet,
- että toisissa kunnissa ympäristönsuojelu on osaa kunnan strategista suunnittelua,
- että toisissa kunnissa ympäristönsuojelusihteeri olisi sulautettu osaksi teknistä virastoa, josta tosin olisi tehty ympäristövirasto,

- että luottamushenkilöiden merkitys olisi vähentynyt.

Kuten huomaamme kuntien kehityksen ennustaminen oli helpompaa kuin valtion ympäristöhallinnon. Mutta 10 vuotta vanhempana ja viisaampana ja turhan optimistisen sävyn nöyryyttämänä aion lisätä etäisyyttä ja vähentää tarkkuutta ja seuraavassa ennustan minkälainen tilanne on vuonna 2026, kun KYHL täyttäisi 40 vuotta.

Tarina on lyhyt mutta lohduton, lopetanko tähän ?

Ensin kuntatilanne.

Vuonna 2026 Suomen kuntien määrä on supistunut rajusti, eli jäljellä on noin 110 kuntaa tai kuntayhtymää. Alle 30.000 asukkaan kuntia tai kuntakonserneja ei enää ole. Kunnilla on erittäin monta ja monimutkaista yhteistyösopimusta, lähes kaikki palvelut ovat sopimusperusteisia. Entisistä pienten kuntien valtuustoista on muodostettu aluelautakuntia ilman budjettivaltaa. Sieltä on kuitenkin hyvää ponnistaa suurkunnan valtuustoon.

Mikä on KYHL:n tilanne ?

Kysymys kuuluu, onko KYHL vielä olemassa 20 vuoden kuluttua vai onko laki lakkautettu turhana ?

Kyllä KYHL tai oikeastaan sen täysin uusittu versio on vielä voimassa, kiitos valtion hallinnon rajun saneerauksen. Ympäristölupavirasto ja kuntien ympäristöhallinto huolehtivat kahdestaan edelleen luvituksesta.

Kuntien ympäristöhallinnon mallit ovat entisestään monipuolistuneet, eli diversiteetti on suurta. On ympäristöhallintoa tiiviissä yhteistyössä oman kunnan kaavoituksen, kuntatekniikan ja elinkeinotoiminnan kanssa (suuria kaupunkikuntia). Toisessa ääripäässä ympäristöhallinto on alistettu osaksi laajaa kuntayhtymän elintarvikevalvontaa (perustuotannon kuntia).

Toki monella seutukunnalla on Oulun mallin mukaan vahva ympäristönsuojelun hallinto ja jopa resursseja huolehtia niistä töistä, jotka EU:lta on annettu ympäristövalvonnan hoitamiseksi.

Lakisääteisten valvontasuunnitelmien mitoitus, toteuttaminen ja raportointi väliportaana hallinnolle vie entistä enemmän aikaa.

Kunnissa on edelleen yli 400 ympäristöhallinnon virkaihmistä töissä. Miesten osuus henkilöstöstä on lähtenyt nousuun, oltuaan välillä vain lähes 10 % koko maassa.

Tässä oli kuntatilanne vuonna 2026, mutta minkälainen on valtion ympäristöhallinto 20 vuoden kuluttua. Koska muutokset olivat hyvin pienet ja hitaat edellisen 10 vuoden aikana, niin tahti on toinen vuosina 2009-2026, eli tässä lopputulos:

- alueelliset ympäristökeskukset valvontaorganisaatioina ovat liitetty osaksi yleistä valtion uudistettua piirihallintoa,
- SYKE on myyty suurelle monikansalliselle konsulttifirmalle, joka toimii mm. Euroopan ympäristöviraston hovihankkijana,
- ympäristöasioiden integrointi valtionhallinnossa on viety pitkälle, niin pitkälle että ympäristöministeriö on lopetettu ja sen tehtävät siirretty niille harvoille vakinaisille ministeriölle, joita jäi valtion hallinnon tehostamisen yhteydessä, virkojakin on vähennetty koko valtion hallinnosta noin 30 %,
-
- keke-asiat, luonnonvarat ja luonnonsuojelu on siirretty luonnonvarainministeriöön (ent. MMM),
-
- myrkky-, kemikaali- ja pilaantumisasiat on siirretty elinympäristöministeriöön (ent. STM),
-
- EU:n mammuttitauti on pahentunut, mutta se onkin toinen story....

Herään, onneksi tämä olikin vain pahaa unta. Todellisuudessa Suomessa onkin vuonna 2026 edelleen 398 itsenäistä kuntaa, jotka ympäristöministeriön vahvassa ohjauksessa ja alueellisten ympäristökeskusten tukemina, kykenevät edistämään kaikkia ympäristökysymyksiä ...

Ei nyt lopetan, elämme juuri nyt, miksi miettiä tulevia kun olemme kokoontuneet juhlimaan yhdessä KYHL:n 20 vuoden menestystarinaa. Ilman KYHL:iä Suomi Neidon puolustusarmeija olisi yli 500 henkilöä pienempi.

Onneksi olkoon KYHLli !

Stefan Skog 1.10.2006